

Rahandusminister Sven Sesteri kõne 2017. aasta riigieelarve seaduse eelnõu (SE 303) esimesel lugemisel Riigikogus 26. oktoobril 2016

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed!

Teie ees on 2017. aasta riigieelarve, mis kasvab 7,3 protsenti ja on igas mõttes kasvueelarve.

See eelarve kasvatab meie majandust, kaitsevõimet ja inimeste heaolu. Meie eriline tähelepanu kuulub lastega peredele ja inimestele, kellel on väikese palgaga raske ots otsaga kokku tulla. Me soovime edendada maaelu ja teha reforme selleks, et meie riik ei peaks võtma võlgu täna ja tulevikus ja elu läheks paremaks igal pool üle Eesti. See eelarve on tehtud selleks, et iga Eesti inimene saaks osa majanduse kasvust.

KASVU ALLIKAD

Kõigepealt: mis on selle kasvu allikad?

Rahandusministeeriumi analüütikud hindavad, et meie majandus hakkab taas kiiremini kasvama, sest meie peamiste kaubanduspartnerite - Soome, Läti ja Leedu - majandusolukord paraneb ja ka Venemaa majandus taastub. See tähendab, et välisnõudlus ja selle toel ka Eesti ettevõtete võimalused kaupu ja teenuseid eksportida kasvavad. See omakorda tähendab suuremat tulu ettevõtetele, töötajatele ja kogu majandusele. Kuna inimeste sissetulekud kasvavad jätkuvalt kiiresti, kasvab ka tarbimine. See omakorda kasvatab majandust ja maksutulu. Samuti kasvavad hüppeliselt riigi investeeringud ning Euroopa Liidu raha kasutamine, mis taas toetab majanduskasvu, sest majandusse tuleb lisaraha. Selle tulemusena kasvab Eesti majandus järgmisel aastal eurodes mõõdetuna 5,2 protsenti ja hinnamuutusi arvesse võttes 2,5 protsenti. Kui te küsite minult, kas see on piisav, siis ma ütlen, et ei, see ei ole piisav. Me oleksime võimelised palju kiiremaks kasvuks, kui meie väliskeskkond sellist kasvu toetaks.

MIDA TEEB RIIK MAJANDUSE KASVATAMISEKS JA ETTEVÕTLUSE TOETAMISEKS?

Aga kui te küsite, mida teeb valitsus järgmisel aastal selleks, et meie majandus kasvaks kiiremini ja kasv oleks kindlatel alustel, siis vastus on, et kogu eelarve on tehtud seda eesmärki silmas pidades.

Ma toon siin välja vaid mõned peamised valitsuse sammud majanduskasvu toetamiseks.

- Riigi vajalikud infrastruktuuri ja kinnisvarainvesteeringud annavad tööd ehitusturul.
- Paremad teed ja ühendused toetavad kaupade ja teadmiste liikumist.
- Kavandatav suurinvestori meede, mille kulu on 3 miljonit eurot ja mis on pilootprojekti staadiumis, on mõeldud suurte välisinvestorite Eestisse toomiseks.
- Me teeme energiainvesteeringud infrastruktuuri energiasäästu ja kodudesse.
- Uued ja laienevad haridus- ja tööturumeetmed nagu õpipoisikoolitus toetavad tööturule sisenemist ja vajalike oskuste omandamist.
- Ja otseselt ettevõtlust toetavaid meetmeid, millega Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse, Põllumajanduse Registrite ja Infosüsteemide Ameti ning teiste asutuste kaudu ettevõtlust toetame, on varsti juba nii palju, et neid ette lugema hakates saaks mulle antud aeg kiiresti otsa.
- Riik suunab järgmisel aastal teadus- ja arendustegevusse üle 0,8 protsendi meie rahvuslikust kogutoodangust, millega me oleme kaugel ees enamikust Euroopa riikidest. Meie ambitsioonikas eesmärk on kõrgem – üks protsent. See eesmärk, mille me oleme ise omale seadnud ja mille suunas me liigume ka järgmisel aastal, on tõesti väga ambitsioonikas – sellise taseme, millest meie unistame, on saavutanud vaid Põhjalaad. Meie pudelikael ei ole mitte riigi panus, nagu mõned väidavad, vaid see, et meie erasektor ja ettevõtted ei jõua selle tempoga sammu pidada ega olla meie teadlastele tugevaks ja kompetentseks partneriks. Kuidas siin kõige paremini edasi liikuda, on miljoni dollari küsimus, mille üle murrab pead enamik riike.
- Paljud neist meetmetest on tehtud Euroopa Liidu vahendite toel. Euroopa Liidu ja muid välistoetusi on 2017. aasta riigieelarves kavandatud 961 miljonit eurot ja nende riiklikuks kaasfinantseeringuks 81 miljonit eurot. Välistoetustest 60 protsenti moodustavad 2014.–2020. aasta perioodi struktuurifondide vahendid ja 30 protsenti põllumajandus- ja kalandusfondid. Euroopa Liidu vahendite toel kasvavad 2017. aastal ka riigi investeeringud. Rõhutan, et need on vahendid, mis võimaldavad teha meil majanduskasvu toetavaid investeeringuid ilma laenu võtmata. Ja ei maksa öelda, et see on Euroopa raha ja see ei loe. Loeb küll, sest rahal pole Eesti eelarves juba ammu silti küljes ja tähtis on see, mis eesmärki raha täidab, mitte see, kust raha pärit on. Samuti on kaugelt liialdatud kõik jutud sellest, et alates 2021. aastast ei saa Eesti enam sentigi euroraha. Seega on meie peamine ülesanne seda raha parimal viisil kasutada.

TÖÖJÕUMAKSUD

Austatud Riigikogu,

Madalamad tööjõumaksud kasvatavad sissetulekuid, tarbimist, säästmist ja investeerimist. See on fakt.

Seetõttu on valitsuse poliitika toetada majanduskasvu ja elavdada tööturgu, vähendades tööjõumakse. Esiteks saavad järgmisel aastal madalat palka saanud töötajad esimest korda tuludeklaratsiooni esitades taotleda uut tulumaksu tagasimakset. On loomulik, et riik ei võta tulumaksu inimestelt, kes teenivad alampalka või sellega sarnast palka, sest sellise palgaga on niigi raske toime tulla.

Maksutagastus elavdab majandust, sest see raha jõuab tarbimise kaudu kiiresti majandusse tagasi. Maksutagastus soosib ka töötamist, sest maksutagastuse saavad vaid need, kes on 2016. aastal vähemalt kuus kuud täistööajaga töötanud ja tulumaksu maksnud. Tagastust saab koos tuludeklaratsiooni esitamisega taotleda ligikaudu 100 000 täiskasvanut, kelle aastatulu oli alla 7818 euro.

Lisaks vähendame poole protsendi võrra ka sotsiaalmaksu ja tõstame maksuvaba tulu 10 euro võrra kuus. Kokku jääb tööjõumaksude vähendamise tõttu inimestele ja ettevõtetele kätte 100 miljonit eurot rohkem, mida saab tarbida, säästa või investeerida. Järgmisel neljal aastal kokku on see summa aga juba 800 miljonit eurot, mis otseselt toetab majanduskasvu.

PALK JA PENSION

Austatud Riigikogu,

Siit jõuame palkadeni. Enamiku Eesti töötavate inimeste peamine sissetulek tuleb palgast. 2017. aasta keskmise palga kasvuks prognoosib rahandusministeerium 5,5 protsent. Seda, et selline palgakasv on reaalne, mitte õhust võetud, näitab kas või see, et sellel aastal kasvab palkadelt makstav sotsiaalmaks ligi 6,7 protsenti. Koos palkadega kasvavad ka meie pensionid ja nii saavad ka pensionärid osa majanduskasvust.

Kiirel palgakasvul on mitu põhjust. Ühelt poolt tõuseb alampalk 470 euroni, mis paneb ettevõtted vajaduse ette tõsta madalamat palka saavate inimeste palkasid. Nagu ütlesin, on selline palk tänu maksutagastusele ka 2017. aastal sisuliselt tulumaksuvaba.

Teiselt poolt – meie piirid on lahti ja paari tunni laevasõidu kaugusel on meist palju jõukam Soome. Aga me peame meeles pidama, et kui palgatase riigis kasvab liiga kiiresti, siis seab see ohtu meie ettevõtete konkurentsivõime ja inimeste töökohad.

Sellepärast oleme valitsuses kokku leppinud, et meie palgapoliitika on konservatiivne. Usume, et praeguses majandusolukorras ei peaks riik olema palgakasvu vedaja. Riigieelarvest makstavate palkade kujundamisel eelistab valitsus politseinikke ja päästjaid ning sotsiaal- ja kõrgharidusega kultuuriala töötajaid, kelle palgafondi kasvuks on ette nähtud 3,3 protsenti.

Eristaatuses on õpetajad, kelle palgafondi kasvuks on kavandatud vähemalt 4,6 protsenti ehk ligi 11 miljonit eurot. Selle tulemusena jõuab õpetaja miinimumtasu juba 1000 euronit. Kuid see number ei ole ilmselt veel lõplik ja haridusminister otsib veel võimalusi, kuidas saame seatud eesmärgi suunas kiiremini liikuda.

Tervishoiutöötajatele oleme kavandanud keskmise palgaga võrdse kasvu.

See ei tähenda, et teiste töötajate ja ametnike palgad tingimata ei kasva. Lihtsalt selleks peavad ministrid otsima kokkuhoiukohti või tegema reforme. Nii toetab palgapoliitika ka riigi muutmist efektiivsemaks.

KULUD

Austatud Riigikogu,

Jätkan kulupoolega. Kui te vaatate võrdlevaid tabeleid, siis näete, et selles eelarves kasvavad peaaegu kõigi valitsemisalade eelarved. Vaid mõnel juhul on väike kahanemine mõne suurema investeeringu lõppemise tõttu – näiteks sai tänava valmis Eesti Rahva Muuseum. See tähendab, et oleme selles eelarves hoidnud varem saavutatud tasakaalu valdkondade vahel, sest mõne valdkonna kasv saab tulla vaid mõne teise valdkonna arvelt. Või kõrgema maksukoormuse arvel. Ja maksukoormust me ei tõsta.

LASTEGA PERED

Nagu eespool ütlesin, on meie erilise tähelepanu all lastega pered. Lastega perede heaolu suurendamiseks ja sündide soodustamiseks kasvavad toetused suurtele peredele. 1. juulist makstakse vähemalt kolme lapsega perele lisatoetust 200 eurot kuus ja vähemalt seitsme lapsega perele 370 eurot kuus.

See tähendab, et näiteks kahe lapsega pere saab edaspidi riigilt igakuiselt lastetoetusi kokku 100 eurot. Kolme lapsega pere saab aga alates 1. juulist 2017. aastal juba 400 eurot, nelja lapsega pere 500 eurot ja seitsme lapsega pere saab lastetoetusi 970 eurot kuus.

Lisaks on võimalik saada lapsehooldustasu ja üksikvanema toetust. Käivituv elatisabifond tagab, et laps saab vähemalt osa maksmata elatisrahast kätte. Kui perre sünnib uus ilmakodanik, maksab riik lisaks vanemahüvitist. Ja kui pere sissetulekud on väga väikesed, tuleb riik appi, pakkudes lisaks toimetulekutoetust, mis tagab, et üür saab makstud ja iga lapse kohta tagatakse sissetulek vähemalt 130 eurot kuus.

Peale selle on veel ette nähtud vajaduspõhine peretoetus neile lastega peredele, kelle sissetulekud on väikesed. Kokkuvõttes tähendab see, et lastega perede kindlustunne ja toimetulek paranevad ja üha harvemini tähendab laste kasvatamine perele vaesuslõksu sattumist. Loodame, et selle kõige toel hakkab ka meie rahvaarv tasapisi kasvama.

PENSIONID

Austatud Riigikogu,

Nagu eespool ütlesin kasvavad pensionid koos palkadega. Pensionideks on eelarves ette nähtud kokku 1,67 miljardit eurot. Keskmise vanaduspension tõuseb 20 euro võrra 416 eurole ja jääb ka tulevikus maksuvabaks. Muide, paljudes riikides ei ole pension tulumaksuvaba. Üksi elavatele pensionäridele maksab riik täiendavat toetust 115 eurot aastas. See on täiesti uus toetuskeem, mis rakendub järgmisest aastast.

TERVISHOID

Ka haigekassa võimalused kasvavad tuleval aastal 66 miljoni euro võrra 1,09 miljardi euroni, sest palgad ja palkadelt makstava sotsiaalmaksu laekumine kasvab. Väited, et sotsiaalmaksu langetamine vähendab haigekassa sissetulekuid, on eksitavad ja asjatundmatud, sest seaduses on kompensatsioonivalem, mis tagab, et maksumuutused haigekassa sissetulekuid ei mõjuta. Lisaks sellele saab järgmisel aastal hoo sisse euroraha toel esmatasandi tervisekeskuste rajamine.

Tervemate eluviiside toetamiseks kavandame tulevikus anda tööandjatele paremad võimalused töötajate tervise eest hoolitsemiseks. Selleks on Riigikogu menetluses eelnõu, mille kohaselt ei loeta tööandja tehtud kulutusi töötaja tervise edendamiseks alates 2018. aastast erisoodustuseks 100 euro ulatuses kvartalis ehk 400 euro ulatuses aastas.

OMAVALITSUSED JA REGIONAALPOLIITIKA

Austatud Riigikogu,

Kui me vaatame keskvalitsusest väljapoole, siis ka meie omavalitsuste võimalused kasvavad uuel aastal jõudsasti tänu sellele, et meie inimeste palgad kasvavad ja omavalitsused saavad sellelt kindla osa – 11,6 protsenti. Kokku kasvavad omavalitsuste tulumaksulaekumised 952 miljoni euroni, mis on 218 miljonit eurot ehk 30 protsenti rohkem kui omavalitsuste jaoks parima buumiaja tipul 2008. aastal, millega omavalitsused oma tulubaasi enamasti võrdlevad. Valimiste eel, aga ka kasvava euroraha toel, kasvavad omavalitsuste investeeringud ligi kaks korda, mis taas toetab meie majanduskasvu ja mille tulemusena paranevad avalikud teenused üle Eesti.

Lisaks teeb riik investeeringuid ja toetab kogukondi ja häid algatusi üle Eesti.

Haridusministeerium alustab koostöös omavalitsustega Viimsi, Rapla ja Paide gümnaasiumi ehitusega.

Pärnu politseinikele ja päästjatele ehitame uut ühishoonet. Uue hoone ja paremad töötingimused saavad ka Vändra ja Vastseliina päästjad. Ida-Viru Keskhaigla ja Viljandi Haigla saavad vahendid kavandatavate ehituste projekteerimiseks.

Teehoiukava tähtsamad projektid on 2+1 möödaskõiguradade ehitamine Tallinna-Pärnu ja Tallinna-Tartu maantee lõikudes ning Sillamäe liiklussõlme ehitamine Tallinna-Narva maanteel, et tõsta liiklusohutust. Narvas alustatakse linna läbiva transiidite rekonstrueerimisega.

Parema ühenduse pidamiseks Saaremaa ja Hiiumaa saarte vahel ostame parvlaeva.

Regionaalsete programmide vahendite suurendamise tulemusena eraldame Setomaa ja Peipsiveere programmidele kokku 0,84 miljonit eurot aastas; Vana-Võromaa ja Mulgimaa programmidele kokku pool miljonit eurot aastas.

Rahvakultuuri Keskuse kaudu eraldatakse toetusi erinevatele kultuuriprogrammidele – sealhulgas Setomaa, Mulgimaa, Vana-Võrumaa, Virumaa, Kihnu, Peipsiveere, ja saarte kultuuriprogrammidele – ning rahvakultuuri keskseltsidele.

Aktsiaseltsile Tallinna Lennujaam suunatakse vahendid, et pidada ülal regionaalse tähtsusega väikelennujaamu, nagu Kuressaare, Kärddla, Pärnu ja Tartu lennujaamad ning Kihnu ja Ruhnu lennuväljad.

Ja nagu eespool ütlesin, on käivitunud programm uute esmatasandi tervisekeskuste rajamiseks üle Eesti.

Eesti Kontsert korraldab rahvusvahelisi muusikafestivale, millest üks suuremaid on Saaremaa Ooperipäevad. Kultuuriministeerium toetab nii Pimedate Ööde Filmifestivali kui ka Pärnu Rahvusvahelise Dokumentaal- ja Antropoloogiafilmide Festivali. Toetame ka teatrikeskust Narva Vaba Lava. Investeeringutoetusi saavad Vanemuine, Endla, Tehvandi Spordikeskus, Tartu Pauluse Kirik, Narva Aleksandri Kirik, Rääma Sõudebaas ja Rahvusvaheline Arvo Pärdi Keskus.

Ja räägitagu Toompea ja all-linna suhetest mida tahes, kuid siiski jätkub ka Tallinnas ja Harjumaal Euroopa Liidu toetuste abiga Tallinna ringtee ehitamine 2+2-realiseks Jüri-Väo lõigus. Samuti toetame Reidi tee ehitust ning Haabersti ristmiku ja Gonsiori tänava rekonstrueerimist. Alustame Hundipea sadama rekonstrueerimist ja jätkame Tallinna-Keila-Paldiski ja Keila-Riisipere raudtee kapitaalremonti.

Kokkuvõttes on valitsuse eesmärk teha investeeringuid, et elu läheks paremaks kõikjal Eestis.

KAITSEKULUTUSED

Austatud Riigikogu,

Viimase kulukohana, et see info ei kaoks kuhugi teiste asjade vahele, räägin kaitsekuludest. Oleme koalitsioonileppes kokku leppinud, et meie kaitsekulud on vähemalt 2 protsenti sisemajanduse koguproduktist ja selle eesmärgi ka täidame. Tegelikult isegi ületame seda, sest oleme kokku leppinud, et liitlaste vastuvõtmise kulud lisanduvad sellele eesmärgile. Riigikaitse kulud kasvavad koos majandusega ja on 2017. aastal 477 miljonit eurot, mis on läbi aegade kõrgeim tase. Liitlasvägede vastuvõtmiseks on eelarves ette nähtud täiendavalt 26 miljonit eurot. Samuti suuname 2017. aastal raha siseministeeriumi valitsemisalas kiirreageerimise võimekuse arendamisse ja idapiiri väljaehitamisse.

VASTUTUSTUNDLIK EELARVEPOLIITIKA

Austatud Riigikogu,

Kokkuvõtteks. Selle eelarvega viib valitsus ellu koalitsioonilepingut. Meie majandus, palgad ja maksutulud kasvavad, sest meie töoinimesed ja ettevõtjad teevad head tööd ja ka väliskeskkond paraneb. Tänu sellele on valitsus ka järgmiseks aastaks saanud kokku panna vastutustundliku eelarve, mis kasvatab meie majandust, julgeolekut ja inimeste heaolu.

Valitsus, ministeeriumid, ametnikud ja paljud teised osapooled avalikus ja erasektoris on teinud kevadest saati tööd ja tulemus on teie ees. Ma kutsun kõiki teid, lugupeetud Riigikogu liikmed, olema kriitilised ja leidma kohti, kus valitsus on kulude planeerimisel olnud liiga helde, et teha midagi teie arvates vajalikumat. Kinnitan teile, et meie oleme teinud oma parima.

Selle eest, et majandus kasvaks ja majanduskasv jõuaks iga inimeseni, vastutab maksumaksjate ees valitsus tervikuna ja iga minister oma valitsemisalas iseseisvalt. See eelarve annab ministritele senisest suurema vabaduse teha ise otsuseid, kuidas nende kätte usaldatud maksumaksja raha kasutada kõige paremini selleks, et Eesti inimeste elu läheks paremaks ka järgmisel aastal.

Kõike neid häid asju, millest eespool rääkisin, teeme me ka järgmisel aastal nii, et meie eelarvepoliitika on vastutustundlik. Uueks aastaks kavandame valitsussektori eelarve struktuurset ülejääki mahus 0,2 protsenti sisemajanduse koguproduktist. See tähendab, et Eesti riigi rahandus on ka 2017. aasta lõpul heas korras.

Head Riigikogu liikmed,

See kasvueelarve aitab kasvatada meie majandust ja julgeolekut ja inimeste heaolu kasvu ja viia majanduskasvu iga eesti inimeseni.

Ma palun teil 2017. aasta riigieelarve eelnõu toetada!